

Výskyt dlouhozobky svízelové (*Macroglossum stellatarum*) (Lepidoptera: Sphingidae) v severozápadních Čechách v letech 2000–2018

Occurrence of the Hummingbird Hawk-moth (*Macroglossum stellatarum*) (Lepidoptera: Sphingidae) in northwestern Bohemia in the years 2000–2018

Zbyněk HAVELDA

Alej 17. listopadu 1740, CZ-410 01 Roudnice nad Labem
e-mail: zbynekhavelda@centrum.cz

Abstract. The occurrence of *Macroglossum stellatarum* (Linnaeus, 1758) in northwestern Bohemia in the years 2000–2018 (recorded by the autor) is summarized in the paper. The species was found at 45 localities in 17 grid mapping squares. A numerous occurrence in the year 2018 is mentioned. This migratory species is widespread and relatively abundant in the study area in favourable years.

Key words: Lepidoptera, *Macroglossum stellatarum*, northwestern Bohemia, Czech Republic, faunistics

ÚVOD

Dlouhozobka svízelová (*Macroglossum stellatarum* (Linnaeus, 1758)) je tažný druh motýla, který k nám pravidelně zalétá na jaře a zakládá zde další generace. Často se s ním můžeme v průběhu léta a na podzim setkat, a to i ve vyšších patrech domů ve velkých městech, pokud jsou tam rostliny, které jej lákají (několikrát jsem pozoroval motýla v pátém patře panelového domu nedaleko centra Prahy na petuniích). Tento menší druh lišaje (rozpětí kolem 5 cm) se u nás může objevovat jako dospělec od března do listopadu. Migruje z jižní Evropy koncem dubna a v květnu (Macek et al. 2007) a potomci těchto motýlů žijí od června až července do října až začátku listopadu ve dvou dalších generacích. Výjimečně může motýl přezimovat i u nás (Sterneck 1929; Pokorný 1961). K přezimujícím kusům lze počítat všechny březnové a dřívější nálezy. Větší počet motýlů po přezimování byl pozorován v roce 2014 (Vojtíšek 2018), autor takového jedince pozoroval 10.III.2007 při sání u rozkvetlých jív v Roudnici nad Labem.

Motýl je v České republice poměrně rozšířen (AOPK ČR 2018). V některých dřívějších pracích je uváděn jako hojný bez popisu bližších podrobností nálezů (Sterneck 1929). Počet pozorovaných motýlů se rok od roku liší, a to podle přírodních podmínek (zejména počasí) ovlivňujících rozsah migrace a založení dalších generací. V severních Čechách se v některých letech motýl vyskytuje jednotlivě a vzácně, v jiných letech může být zcela běžný a hojný. Silnější výskyt v Ústeckém kraji byl pozorován v roce 2018, kdy byl motýl na podzim velmi rozšířený a početný.

Ve dne motýli často sají z květů různých rostlin (například komule, kustovnice, hvozdíky, netýkavka žláznatá, vojtěška, pelargonie, petunie) v letu za prudkého víření křídlů, které je podobné letu kolibříka. Jsou k tomu uzpůsobeni tvarem těla, schopností manévrovat pomocí

chvostu na konci zadečku a vířením křídly s frekvencí 70–90 krát za sekundu (Anonymus 2018), která jim umožňují dosáhnout rychlosti přes 60 km/hod.

Samička klade vajíčka na různé druhy rostlin. Sám jsem pozoroval samičku při kladení poměrně velkých, zelených, kulovitých vajíček na svízel (*Galium* sp.) v Lounském středohoří (vrch Milá, 16.VIII.2003). Z vajíčka se za několik dní vylihne zelená housenka, která poměrně rychle roste (cca 20 dní) a potom se zakuklí.

V článku jsou shrnuty údaje o jeho výskytu v Ústeckém kraji zjištěné v letech 2000 až 2018.

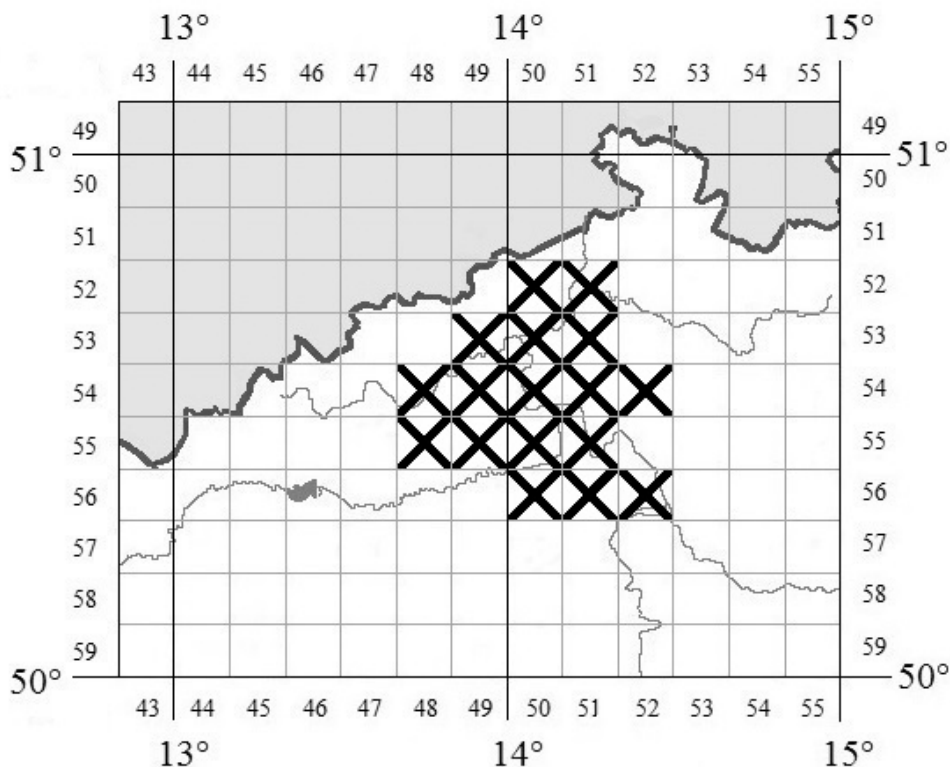
METODIKA A MATERIÁL

Při sledování výskytu byly s pomocí diktafonu zaznamenávány nálezy jednotlivých motýlů v průběhu exkurzí. Následně byly údaje přepsány do databáze s uvedením místa nálezu (lokality výskytu byly označeny názvem obce nebo její části nejbližší místu nálezu), data nálezu, početnosti, mapovacích pole a souřadnic místa nálezu.

VÝSLEDKY

V následujícím přehledu nálezů je uvedeno mapovací pole, lokalita, datum nálezu a počet pozorovaných jedinců. K určení mapovacích pole pro jednotlivé lokality byla průběžně využívána webová aplikace (Společnost přátel českých přírodovědných biblioték 2018). Lokality jsou pak řazeny vzestupně dle mapovacích polí, ve kterých se nacházejí, a abecedně v rámci pole (pokud je v rámci jednoho pole více lokalit). Pro všechny údaje platí Z. Havelda observ.

5250: Stará Bohyně, Bohyňská lada, 22.VIII.2018, 7 ex. **5251:** Děčín-Nebočady, 13.X.2018, 1 ex.; Těchlovice-Přední Lhota, 13.X.2018, 10 ex. **5349:** Malhostice, 29.IX.2018, 2 ex. **5350:** Povrly-Neštědvice, 13.VII.2013, 1 ex.; Stebno-Dubičky, 22.VI.2010, 1 ex.; Ústí nad Labem-Mojžíř, 28.IX.2018, 9 ex. **5351:** Klínky, 23.VIII.2018, 1 ex.; Malé Březno, 9.IX.2018, 31 ex.; Těchlovice-Zadní Lhota, 9.IX.2018, 2 ex., 13.X.2018, 15 ex.; Valkeřice, 19.IX.2018, 7 ex. **5448:** České Zlatníky, vrch Zlatník, 5.V.2018, 1 ex. Hostomice, Husův vrch, 30.IX.2017, 1 ex., 6.X.2018, 2 ex.; **5449:** Lipá, Lipská hora (vrchol, 688 m n. m.), 24.VI.2017, 1 ex.; Milešov, 1000 m východně od obce, 7.X.2018, 20 ex.; Režný Újezd, vrch Boreč, 2.VI.2018, 8 ex. **5450:** Dolní Zálezly, 3.VIII.2013, 1 ex.; Žalhostice, vrch Radobýl, 7.VII.2007, 1 ex., 22.VII.2017, 4 ex. **5451:** Těchobuzice, 14.X.2018, 2 ex. **5452:** Velký Hubenov, východně od obce, 12.VII.2012, 1 ex. **5548:** Hořenec, vrch Čičov, 13.VIII.2000, 1 ex.; Charvatce, Křížové vršky, 9.VIII.2003, 1 ex.; Chraberce, 5.VIII.2017, 1 ex.; Lužice, 12.VIII.2018, 5 ex.; Měrunice, vrch Vraníky, 19.VIII.2000, 1 ex.; Milá, vrch Milá, 16.VIII.2003, 1 ex., 6.VI.2008, 1 ex.; Mnichov, vrch Oblík, 9.VII.2017, 1 ex. Mnichovský Týnec, vrch Brník, 9.VIII.2003, 1 ex., 5.VIII.2017, 2 ex.; Odolice, Odolický vrch, 16.VIII.2003, 1 housenka; Sinutec, Dlouhá hora, 14.VII.2018, 1 ex. **5549:** Kololeč, Kozí horka a okolí, 23.IX.2017, 1 ex.; Obrnice, vrch Vršetín, 15.VIII.2017, 1 ex.; Třebenice-Košťálov, 8.IX.2018, 1 ex.; Třebívlice, 9.VII.2016, 1 ex. **5550:** Bohušovice nad Ohří, 14.X.2018, 1 ex.; Budyně nad Ohří, 27.IX.2013, 1 ex.; Klapý, vrch Házmburk, 30.VIII.2016, 7 ex. **5551:** Krabčice, 12.X.2018, 5 ex.; Roudnice nad Labem, 22.X.2006, 1 ex., 10.III.2007, 1 ex., 20.VI.2009, 1 ex., 24.IX.2009, 1 ex., 28.IX.2018, 1 ex. **5650:** Brníkov, údolí Podbrádeckého potoka, 21.VIII.2018, 2 ex.; Roudniček, údolí Podbrádeckého potoka, 22.VIII.2015, 1 ex. **5651:** Kleneč, 26.VI.2004, 1 ex.; Mneteš-Říp, 2.V.2005, 3 ex., 4.VII.2017, 2 ex. **5652:** Horní Beřkovice, železniční stanice, 13.VIII.2016, 1 ex.

Obr. 1. Faunistická mapová pole s výskytem druhu *Macroglossum stellatarum*.

Fig. 1. Faunistic grid mapping squares with the occurrence of *Macroglossum stellatarum*.

SOUHRN

Dlouhozobka svízelová je poměrně rozšířený druh lišaje. V posledních 18 letech autor druh nalezl v Ústeckém kraji na 45 lokalitách umístěných v 17 polích síťového mapování, přičemž v pěti z nich (5251, 5351, 5450, 5451, 5650) dosud nebyl uveden (AOPK ČR 2018). Přehled údajů o výskytu zobrazuje přiložená mapka (Obr. 1). Početnost motýla je v zásadě dána přiletem migrujících jedinců na jaře, a proto v jednotlivých letech kolísá. Rok 2018 byl rokem s hojným výskytem druhu, kdy na jaře zřejmě proběhl silný tah motýlů do severních Čech, stejně jako u žluťáška čilimníkového (*Colias crocea* (Fourcroy, 1785)) a běláška rezedkového (*Pontia edusa* (Fabricius 1777)).

LITERATURA

ANONYMUS 2018: *Taubenschwänzchen*. Wikipedia, <https://de.wikipedia.org/wiki/Taubenschw%C3%A4nzchen> (accessed 30 October 2018).

- AOPK ČR 2018: *Nálezová databáze ochrany přírody: Macroglossum stellatarum*. Nálezová databáze ochrany přírody, https://portal.nature.cz/publik_syst_nd_nalez-public.php?idTaxon=31591 (accessed 30 October 2018).
- MACEK J., DVOŘÁK J., TRAXLER L. & ČERVĚNKA V. 2007: *Motýli a housenky střední Evropy. Noční motýli I*. Academia, Praha, 376 pp.
- POKORNÝ J. 1961: Přezimuje dlouhozobka svízelová – *Macroglossum stellatarum* (L.) jako motýl? *Živa* **4**: 145.
- SPOLEČNOST PŘÁTEL ČESKÝCH PŘÍRODOVĚDNÝCH BIBLIOTÉK 2018: *České přírodovědné bibliotéky: Mapy mapových polí*. České přírodovědné bibliotéky, http://www.biblioteka.cz/Pages/Lokality/MapovaPole_MapSiteCR.aspx (accessed 30 October 2018).
- STERNECK J. 1929: *Prodromus der Schmetterlingsfauna Böhmen*. Selbstverlag, Karlsbad, 297 pp.
- VOJTÍŠEK M. 2018: *Kolářkova galerie motýlů: Macroglossum stellatarum*. Kolářkova galerie motýlů, <http://motyli.kolas.cz/dlouhozobka-svizeleva-stellatarum.htm> (accessed 30 October 2018).